

Mali vodič za ljudska prava

Naziv publikacije

Mali vodič za ljudska prava

Izdavač

Agencija za lokalnu demokratiju Nikšić
Njegoševa 19, 81400 Nikšić, Crna Gora
tel: + 381 83 220 036
fax: + 381 83 212 515
e-mail: ald@cg.yu
website: www.lda-nk.org

Za izdavača

Kerim Međedović

Pripremili

Aida Međedović, Kerim Međedović

Pokrovitelj

Švedski helsinški komitet za ljudska prava

Swedish Helsinki Committee

for Human Rights

Dizajn prvog izdanja

Aida Međedović, Marta Jovičević

Dizajn drugog izdanja

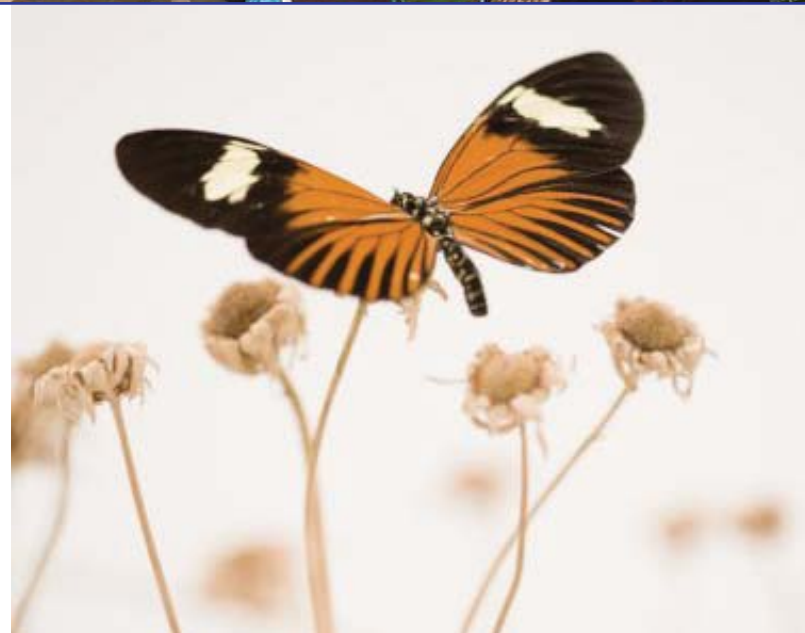
Blažo Crvenica

Štampa

AP Print

Tiraž

1000

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Централна народна библиотека Црне Горе,
Цетиње

342.7(035)

MALI vodič za ljudska prava / [pripremili
Aida Međedović, Kerim Međedović]. - Nikšić :
Agencija za lokalnu demokratiju, 2006
(Podgorica : Print). 28 str. : ilustr. ; 22 cm

Kor. nasl. - Tiraž 1000. - Bibliografija: str. 26.]

ISBN 86-909395-0-4

a) Људска права – Приручници
COBISS.CG-ID 10905360

Sadržaj

Uvod
4

Pitanja i odgovori
7

Međunarodne organizacije
8

Radionice
22

Internet stranice
25

Ljudska prava
6

Istorijat
8

Dokumenta
14

Rječnik (Pojmovnik)
24

Literatura
26

Zahvaljujemo se prijateljima i saradnicima koji su dali doprinos "Vodiču":
Anthony Jones, Toledo, Ohio, USA; Candice Eleanor Moore, Johannesburg, South Africa;
Nedeljko Đurović, Bar; Alma Morić, Mostar; Siniša Bjeković, Podgorica;
Jovana Radoman, Nikšić; Bernard Čobaj, Ulcinj.

Pozivamo sve čitaoce i čitateljke ove publikacije
da svojim komentarima unaprijede naredno izdanje.

"It's time for us as a people to start makin' some changes. Let's change the way we eat, let's change the way we live and let's change the way we treat each other."

2 pac

*"...Get up, stand up,
stand up for your rights,
Get up, stand up,
don't give up the fight..."*

Bob Marley

PREDGOVOR DRUGOM IZDANJU

Šta je dvije godine (i još nekoliko godina pripreme) sprovođenja ovog projekta naspram veličine pitanja ljudskih prava ili borbe opisane u "Istorijatu" kojeg možete čitati u ovoj publikaciji? Pored održanih preko 50 treninga i radionica, niza sastanaka, savjetovanja, novinskih članaka, TV i radio emisija, uključenja niza relevantnih insitucija, pojedinaca i 12 srednjih škola, više od 1000 učesnika - pravi rad tek predstoji.

"Da je lako, ne bi nas dopanulo"

Da li se nešto promijenilo?

Da li je moguće razviti i usvojiti kompletan jednogodišnji program za izborni predmet "Ljudska prava" koji bi se predavao u srednjim školama?

Videćemo...

PREDGOVOR PRVOM IZDANJU

"Ljudska prava" je fraza koju možda prečesto čujemo posljednjih godina. Upotrebljavaju je svi, od naših članova porodice i "običnih" građana sa kojima se susriječemo svaki dan, preko političara i predstavnika nevladinih organizacija, do nastavnika, profesora i drugih eksperata.

Ovaj "Mali vodič" nije izraz želje da se još jednom ponovi fraza, već pokušaj da se na sistematičan i ciljan način, svim građanima i đacima predstavi suština značenja sistema ljudskih prava kako ga moderni svijet danas prepoznaje i kojim se upravlja. Ovim pristupom pokušavamo izbjeći površnost i proizvoljna tumačenja i ostaviti trajno shvaćanje pojmova i uloge svakog pojedinca.

"Mali vodič za ljudska prava" je izraz višegodišnjeg trenerskog i aktivističkog rada i rezultat temeljnog i sveobuhvatnog istraživanja i analize stanja i potrebe u Crnoj Gori, kao i ponuda jednog mogućeg rješenja - puta. Veliki broj radionica sa Centrom za razvoj nevladinih organizacija, tri generacije "Male škole socijalnog preduzetništva" sa Nansen dijalog centrom, radionica "Zaštita životne sredine u obrazovnom sistemu Crne Gore" sa Regionalnim centrom za životnu sredinu i NVO "MOTOR", niz programa Agencije za lokalnu demokratiju kao "Omladinska razmjena", "Ljetnja škola - Kolašin 2004" u saradnji sa British Council-om, Info Point, Animacijske radionice za mlade, istraživanje sprovedeno među 77

srednjoškolaca iz čitave Crne Gore, konsultacije sa đacima, profesorima i direktorima srednjih škola, uvid u nastavne planove i programe i predmete koji se bave ljudskim pravima, učešće na različitim radionicama/treninzima/seminarima i studiranje niza naslova (navedeni u "Literaturi") bili su osnov iz kojeg je nastala ova publikacija i projekat.

Ova zbirka radova ne pretenduje da saopšti nešto novo, već da objedini postojeće, i ponudi materijal i "linkove" za dalje proučavanje, rad i život mladih u Crnoj Gori.

"Mali vodič za ljudska prava" je dio projekta koji Agencija za lokalnu demokratiju sprovodi uz finansijsku podršku švedskog helsinškog komiteta za ljudska prava i uz saradnju sa NVO "MOTOR" i druge NVO. Pored "Vodiča", projekat obuhvata trening za nastavnike i trenere, 30 radionica za srednjoškolce - učenike završnih razreda na temu "Osnovi ljudskih prava" i 4 petodnevna kursa koji se dublje bave ovom tematikom.

Ukoliko nakon ovog projekta ugradimo novi djelić sadržaja i metodološkog pristupa u obrađivanje ljudskih prava u školskom sistemu Crne Gore, i ukoliko mladi koji budu učestvovali u projektu kao budući zreli ljudi, studenti, radnici, stručnjaci, političari, glasači, bračni partneri itd. u donošenju svojih odluka budu imali i sadržaj ove brušure na umu - svi smo uspjeli.

Kerim Međedović
Aida Međedović

Ljudska prava

ŠTA SU LJUDSKA PRAVA?

Ljudska prava su prava koja ti imaš jednostavno zato što si ljudsko biće (čovjek).

Ljudska prava se ne mogu kupiti, davati, zaslužiti ili naslijediti - sa njima se svako ljudsko biće rađa.

Ljudska prava se ne propisuju niti se odobravaju, ali se međunarodnim i nacionalnim pravnim instrumentima garantuju.

Ljudska prava su ...

- ... **univerzalna** - zato što ih uživa svako ljudsko biće;
- ... **neotuđiva** - zato što niko nema pravo da ih oduzme nekoj osobi ni zbog kojeg razloga, a još manje oduzimati ih aktima zakonodavca;
- ... **neponištiva** - zato što ih država ne može opozvati;
- ... **nedjeljiva** - zato što su podjednako značajna i međusobno zavisna, tako da se jedno pravo ne može uživati na račun drugog

Osnova ljudskih prava - poštovanje *svakog* ljudskog života i ljudskog dostojanstva - može se naći u svim svjetskim filozofijama i religijama. Ona pripadaju svakom čovjeku, nezavisno od njegove/njene boje kože, pola, jezika kojim govori, religije, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovine, rođenja ili drugog statusa.

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima.

TEMELJNA LJUDSKA PRAVA:

- ♦ život
- ♦ sloboda
- ♦ lična bezbjednost
- ♦ posjedovanje imovine
- ♦ izražavanje mišljenja
- ♦ vjeroispovijest i upražnjavanje religije
- ♦ udruživanje i okupljanje
- ♦ pošteno suđenje
- ♦ pravo glasa i kandidovanja

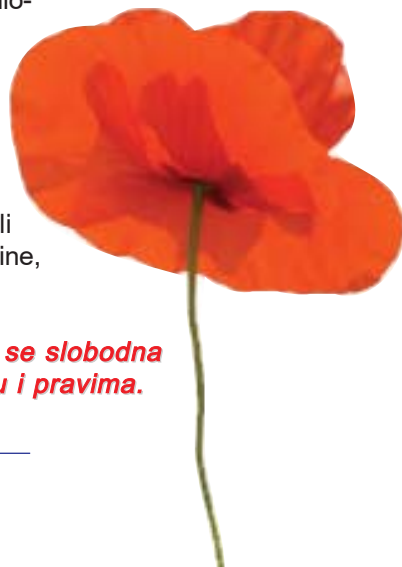
KLASIFIKACIJA LJUDSKIH PRAVA

Najveći broj ljudskih prava ostvaruje se u odnosima sa državom, bilo da se od nje traži uzdržavanje od nekog činjenja (na primjer, kod prava na mimo uživanje imovine niko ne može biti lišen prava da nesmetano koristi i raspolaze svojom imovinom), ili određeno aktivno ponašanje (recimo, obezbjeđenje prava na naknadu u slučaju invalidnosti ili nezaposlenosti, gdje država mora da obezbijedi pravilno funkcionisanje sistema socijalnog osiguranja).

Ljudska prava predstavljaju minimum zaštite pojedinca, svojevrsnu autonomnu sferu koju država i drugi pojedinci ne smiju ugrožavati.

GRAĐANSKA I POLITIČKA PRAVA (prva generacija ljudskih prava)

- ♦ pravo na život
- ♦ zabrana mučenja, svirepih i nečovječnih postupanja i kazni
- ♦ pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti

Pitanja i odgovori

- ♦ sloboda kretanja i izbora mjesta boravka
- ♦ pravo na pravično suđenje
- ♦ pravo na privatnost
- ♦ pravo na imovinu
- ♦ sloboda misli, savjesti i vjeroispovijesti
- ♦ sloboda izražavanja
- ♦ pravo mirnog okupljanja
- ♦ sloboda udruživanja
- ♦ pravo na štrajk
- ♦ pravo na učešće u upravljanju zajednicom

Ako država ne štiti moja prava, na koga mogu da se oslonim?

Prije svega, na sebe - ukoliko ih znaš, zahtjevaj ih, zastupaj i brani. Ali i druge društvene grupe mogu odigrati važnu ulogu, poput nevladinih organizacija koje promovišu i štite ljudska prava.

Takođe mogu pomoći ljudi različitih profesija u društvu, poput doktora, advokata, novinara, profesora, studenata, pisaca, umjetnika, trgovačkih udruženja itd. Svi smo odgovorni za obezbijedenje poštovanja i promocije ljudskih prava.

Dakle, ljudska prava su dio internacionalnog zakona?

Da, ali u mnogim slučajevima, većina ovih prava su takođe pod zaštitom nacionalnih prava unutar države.

Takođe, države svojim članstvom u Ujedinjenim nacijama, Savjetu Evrope i Evropske Unije su osnovalе internacionalno legalan zaštitni sistem, poput Evropskog

EKONOMSKA, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA (druga generacija)

- ♦ pravo na rad, ograničeno radno vrijeme i zaštitu na radu
- ♦ pravo na socijalno obezbijedenje
- ♦ pravo na zdravlje
- ♦ pravo na obrazovanje
- ♦ pravo na učešće u kulturnom životu

PRAVO NA MIR, RAZVOJ I NA ŽIVOTNU SREDINU (treća generacija)

suda za ljudska prava i UN komiteta za ljudskih prava.

Ukoliko su ova prava zaštićena, zašto ih onda ponekad ne možemo iskoristiti u potpunosti?

Tvoja prava prestaju onda kada počinju prava druge osobe. Dakle, primjena tvojih prava mora biti u ravnoteži sa pravima drugih u društvu, radi zajedničkog dobra svih ljudi. Ponekad, prava nekih ljudi moraju biti ukinuta, zakonski, i samo onoliko koliko je to potrebno da bi se zaštitila prava drugih ljudi ili čitavog naroda.

Međutim, neka prava nikada ne mogu biti ukinuta, poput prava na zaštitu od mučenja ili okrutnosti, nehumanih ili degradirajućih tretmana, ili pravo na sopstveno mišljenje. Takođe, u slučaju nekih ekonomskih prava, država mora donijeti tešku odluku o tome kako da iskoristi ograničene ekonomske izvore da bi svi ljudi mogli uživati u svojim pravima koliko je to najviše moguće. Ali, ovo takođe znači da svako ne može uvijek primjenjivati njegova/njena prava do maksimuma.

preuzeto i adaptirano iz:

- ♦ Grupa autora; "Imaš pravo", Centar za ljudska prava, Beograd 2004.
- ♦ "Ljudska prava: upoznaj ih, zahtjevaj, brani ih", OSCE, Misija na kosovu - divizija za ljudska prava, H. R Training Section.

Međunarodne organizacije

ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NACIJA (OUN)

Ujedinjene nacije su međunarodna organizacija osnovana 1945. godine sa ciljem zaštite ljudskih prava, očuvanja mira i rješavanja sukoba među državama. U ovoj organizaciji zastupljene su skoro sve svjetske države. Crna Gora je postala 192 članica UN-a na ljetu 2006. godine. Aktivnosti UN pokrivaju najrazličitije oblasti ljudskog društva od zaštite ljudskih prava do podsticanja razvoja zemalja Trećeg svijeta - i odvijaju se kroz specijalizovane agencije Ujedinjenih nacija.

Dječiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF)

Ovaj fond osnovan je na Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 1946. godine, radi pomoći djeci u posleratnoj Evropi. Od 1953, UNICEF je trajna organizacija u okviru Ujedinjenih nacija sa zadatkom da pomogne siromašnoj djeci država u razvoju. U saradnji sa drugim agencijama Ujedinjenih nacija, državama i nevladinim organizacijama, UNICEF štiti djecu i dječija prava obezbjeđivanjem različitih usluga i materijalne

pomoći, ali i učestvovanjem u formiranju nacionalne politike zaštite djece.

Savjet za zaštitu ljudskih prava je tijelo koje je od 16. marta 2006. godine zamijenilo nedovoljno efikasnu Komisiju UN za ljudska prava sa nadom da će "omogućiti Ujedinjenim Nacijama novi početak, kada je zaštita ljudskih prava u pitanju".

Komisija UN za ljudska prava je, do 16.03.2006., bila glavni organ Ujedinjenih nacija koji se bavi pitanjima ljudskih prava. To je bio politički organ. Osnov za njeno djelovanje je Opšta deklaracija o ljudskim pravima. Prvih 20 godina (1947 - 1966) Komisija za ljudska prava koncentrisala je svoj rad na razrađivanju pravila i instrumenata za djelotvorniju zaštitu ljudskih prava. Vrhunac tog rada bio je usvajanje dva pakta, jednog o civilnim i političkim, i drugog o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, 1966. godine.

Tek od 1967. godine Komisija dobija ovlaštenje da se bavi tvrdnjama o ozbiljnim kršenjima ljudskih prava. Od tog vremena Komisija je razvila više načina da nadgleda kako pojedine države poštuju ljudska prava. Jedan od

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

Ne postoji stanje niti trenutak u kome će svi ljudi uživati sva prava. Postoji samo naša težnja.

Rane civilizacije

Pravila koja povezujemo sa imenima poput Menes, Hamurabi, Mojsije, Drako, Solon i Manu označavaju standarde ponašanja prilično jednakih grupa u ograničenoj teritorijalnoj nadležnosti; internacionalno pravo još nije rođeno. Mnoge velike religije su predhodnice ljudskih prava sa svojim zahtjevima

da se odnosimo prema ljudima sa dostojanstvom i da doprinesemo potrebama drugih što bi bila osnova za dobru zajednicu.

Grčki gradovi - države

Politička prava i obaveze su date svakom slobodnom muškom građaninu.

27.Pr.N.E. - 476

Rimsko Carstvo razvija prirodni zakon; prava

građana. Stoicizam: "prirodni zakoni važe za sve ljude zato što svi ljudi imaju isti razum".

1215

Britanski Kralj Džon pod pritiskom svojih lordova potpisuje Magna Carta - The Great Charter čime je ograničena apsolutistička vlast kralja, a koji garantuje prava "slobodnim ljudima". Magna Carta se smatra prvim pisan-

najvažnijih je proglašavanje specijalnih izvještača i radnih grupa. Krajem XX i početkom XXI vijeka niz zemalja je bio pod lupom izvještača, pored ostalih Avganistan, Burundi, Kuba, države nastale nakon raspada SFR Jugoslavije, zatim Irak, Iran, Myanmar (Burma), palestinske teritorije, Ruanda, Sudan i Narodna Republika Kongo.

Postoje i radne grupe ili izvještači koje se bave određenim temama, što će reći da oni ispituju kršenja koja se dotiču velikog broja ljudi, nezavisno o granicama. Komisija je 90-tih godina 20. vijeka, između ostalog, naimenovala izvještače za sljedeće slučajeve:

- Netolerancija i diskriminacija na osnovu religije i vjere
- Upotreba plaćenih vojnika
- Prostituisanje djece, prodaja djece i distribucija dječje pornografije
- Bacanje otrovnog otpada
- Interne izbjeglice
- Nezavisnost sudija, članova porote, sudskih eksperata i advokata
- Nasilje prema ženama
- Vanredno stanje

- Moderne forme rasizma i netolerancije
- Pošto se rad u Komisiji za ljudska prava odvija na političkom planu, neke države pružaju veliki otpor da se organizuje radna grupa ili pošalju

izvještači da bi se ispitali uslovi, npr. Kina u odnosu na Tibet ili slučaj sa masovnim kršenjima ljudskih prava u sukobu u Čečeniji, gdje

Ruske vlasti ne dozvoljavaju bilo kakvo mješanje izvan.

Da bi se ljudska prava mogla bolje zaštititi, sada se pažnja više usmjerava na potrebu države za stručnom i tehničkom pomoći. To može biti npr. pomoć eksperata prilikom ugrađivanja ljudskih prava u nacionalno zakonodavstvo, ili kursevi iz ljudskih prava za sudije, advokata, policiju i osoblje u zatvorima. Takođe je osnovana i Komisija Ujedinjenih nacija za status žena, koja će nadgledati situaciju sa ovog aspekta i unaprijediti ženska prava na različitim poljima.

Potkomisija

Njen zadatak je da provede u djelo preporuke Komisije za ljudska prava. Potkomisija je imenovala niz radnih grupa, između ostalog za:

- Manjine
- Starosjedioce

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

im ustavnim zakonom Engleske i dokument koji garantuje građanska prava i vladavinu prava.

1689

Britanski Bill of Rights je usvojen; Džon Lok (John Locke) uspostavlja koncept prirodnog prava na život, slobodu i vlasništvo. Lok: "svi ljudi su rođeni slobodni i jednaki".

1776

Deklaracija Nezavisnosti Sjedinjenih

Država proglašava da su "svi ljudi stvoreni jednaki". "Obdareni su neotudivim pravima; među njima su život, sloboda i težnja ka sreći." "... kad god bilo kakav oblik vladavine postane destruktivan, narod ima pravo da ga zamijeni ili ukine i da uspostavi novu vladu..."

1783

Vrhovni sud Masačusatsa stavlja ropstvo van zakona u toj državi pozivajući se na povelju prava "svi ljudi su rođeni slobodni i

jednaki".

1787

Delegati Ustavne Konvencije usvajaju Ustav Sjedinjenih Država.

1789

Francuska revolucija pod parolom "sloboda, bratstvo i jednakost". Usvojena je Francuska Deklaracija o ljudskim i građanskim pravima: "ljudi su rođeni i ostaju slobodni i jednaki u pravima".

- Moderne forme ropstva
- Pravni sistem i pitanja kompenzacije
- Tradicije koje imaju uticaj na zdravlje žena i djece
- Podjelu prihoda
- Nadoknadu u slučaju kršenja ljudskih prava

Unutar strukture OUN funkcionišu i Organi konvencija - komiteti za nadgledanje konvencija.

Neki od komiteta mogu razmatrati žalbe pojedinaca ili država. Ovo se odnosi na slučajeve kršenja:

- Pakta o građanskim i političkim pravima
- Konvencije protiv torture
- Konvencije o ukidanju rasne diskriminacije

Visoki komesar za ljudska prava UN

Generalna skupština UN je uspostavila ovu poziciju. Komesar kooordinira djelatnost UN na polju ljudskih prava i koordinira Centar u Ženevi. Komesar ima pravo da sprovodi vlastite inicijative, nezavisno od Komisije za ljudska prava. Centar za ljudska prava sprovodi studije o poštovanju ljudskih prava u poje-

dinim djelovima svijeta, prima izvještaje o kršenju prava, obrađuje ih i prosljeđuje drugim organima, prikuplja dokumentaciju, sprovodi ispitivanja i ima savjetodavnu ulogu. Visoki komesar za ljudska prava osnovao je niz područnih kancelarija, koje nadgledaju situaciju u vezi ljudskih prava u pojedinim zemljama.

ICC International Criminal Court, tj. Međunarodni krivični sud

je prvi stalni međunarodni krivični sud uspostavljen sa ciljem promovisanja vladavine prava i obezbijedivanja da najteži međunarodni zločini ne prođu nekažnjeno. Uspostavile su ga Ujedinjene Nacije na konferenciji održanoj u Rimu 1998. godine i ovaj sud funkcioniše upravljajući se po tzv. Rimskom Statutu. Sjedište Suda je u Hagu. Sud se bavi slučajevima genocida, zločinom protiv humanosti, ratnim zločinima i drugim prekršajima humanitarnog prava. Nadležnost suda se odnosi na teritorije zemalja potpisnica, ukoliko ih počinu državljani tih zemalja u drugim državama i posebne slučajeve koje mu dodjeli Savjet bezbjednosti UN. Pred njim će biti podizane optužnice protiv onih osoba protiv kojih pojedine države ne mogu ili ne žele da podignu optužnice, kao što su visoki politički funkcioneri.

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

1791

Poveljom Prava Sjedinjenih Država uvodi se ideja o slobodi govora, štampe i pravednog suđenja u Ustav Sjedinjenih Država.

1807

Kongres SAD zabranjuje trgovinu Afričkih robova u SAD. Ipak, preko 250000 robova je ilegalno uvezeno u periodu od 1808. do 1860.

1815

Bečki Kongres su održale države koje su

porazile Napoleona. Internacionalna briga za Ljudska Prava je izražena po prvi put u modernoj istoriji. Proglašena je sloboda vjeroispovijesti, raspravljanja građanska i politička prava i osuđena trgovina robovima.

1833

U Velikoj Britaniji usvojen Akt abolicije kojim je okončano ropstvo u Britanskoj imperiji.

1863

1. januara, predsjednik Sjedinjenih

Država Abraham Linkoln izdaje Proglas o oslobađanju, objavljujući da "sve osobe koje drže druge ljude kao robove u bilo kojoj Državi ili određenom dijelu Države, smatraće se pobunjenim protiv Sjedinjenih država", a ljudi držani u ropstvu od sada će biti "zaувijek slobodni".

1919

Na kraju I Svjetskog Rata, Versajskim Ugovorom je traženo da Kajzeru Vilhelmu II

SAVJET EVROPE

Savjet Evrope je prva evropska politička međuvladina organizacija. Osnovan je u maju 1949. godine, između ostalog, radi:

- zaštite i unaprijeđenja ljudskih prava, pluralističke demokratije i vladavine zakona;
- unaprijeđenja svijesti i podsticanja razvoja evropskog kulturnog identiteta i različitosti;
- traganja za rješenjima problema sa kojima se susreće evropsko društvo (ksenofobija, netolerancija, zaštita okoliša, kloniranje ljudi, SIDA, droge, organizovani kriminal, itd.).

Članica savjeta Evrope dužna je da prihvati Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. Državna zajednica Srbija i Crna Gora postala je članica Savjeta Evrope 3. aprila 2003. godine. Crna Gora je nakon izglasavanja nezavisnosti 21. maja 2006. podnijela zahtjev za prijem u članstvo Savjeta Evrope. Pojedinaac koji smatra da mu je država uskratila ili ugrozila neko pravo predviđeno Evropskom konvencijom može je tužiti Evropskom

sudu za ljudska prava. Ipak, prije toga mora da iskoristi sve domaće pravne lijekove koji mu stoje na raspolaganju. Sistem prvo mora funkcionisati na nivou država. Svaka država mora obezbijediti unutar svog pravnog sistema da svaki pojedinac može uživati prava navedena u Evropskoj konvenciji.

Evropski sud za ljudska prava

Evropska konvencija o ljudskim pravima je pravni instrument kojim raspolaže sudski organ nadležan za njeno sprovođenje - Evropski sud za ljudska prava. Sud djeluje samo na zahtjev pojedinca (ili grupe pojedinaca, ili nevladinih organizacija), po individualnoj predstavci ili na zahtjev neke države i ne može djelovati po sopstvenoj inicijativi. Sve države koje su ratifikovale Konvenciju moraju prihvatiti odluku Suda. Sud djeluje potpuno nezavisno od prenosudnih sistema država potpisnica Konvencije. On nije sud posljednje instance, već tribunal koji tumači sporni domaći zakon ili praksu, isključivo u odnosu njihove saglasnosti sa Konvencijom.

Sudije su potpuno nezavisne i bira ih Parlamentarna skupština Savjeta Evrope.

Nekoliko tipova slučajeva koji su iznešeni pred Sud: Individualne tužbe su u porastu jer više ljudi postaje upoznato sa njegovim radom.

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

bude suđeno za "najteže povrede međunarodnog morala i povrede međunarodnih sporazuma". Izbjegao je suđenje, ali po prvi put u istoriji, države su ozbiljno razmatrale nametanje kazni za zločine državniciima za kršenje osnovnih ljudskih prava.

U Versaju, ostali ugovori naglašavaju manjinska prava, uključujući pravo na život, slobodu, pravo na vjeroispovjest, pravo na nacionalnost države u kojoj živiš, potpuna jednakost sa

ostalim nacionalnostima u istoj državi i poštovanje građanskih i političkih prava.

1920

Priznato pravo glasa ženama u Sjedinjenim američkim državama na osnovu 19. Amandmana u Ustavu, činom ratifikovanja od strane Tenesija kao 36 savezne države koja je to učinila 26. avgusta.

1945

Ujedinjene Nacije (UN) osnovane u San

Francisku. Povelja OUN govori da je jedna od njihovih glavnih svrha promocija i ohrabivanje "poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve bez obzira na rasu, pol, jezik ili religiju." Za razliku od Sporazuma Lige Naroda, ova Povelja naglašava principe individualnih ljudskih prava.

1948

Generalna Skupština UN usvaja Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima koja definiše osnovna i neotuđiva prava svih

- nestanak i nezakonito ubijanje
- mučenje i loš tretman zatvorenika
- proizvoljan gubitak slobode
- slab pristup sudovima
- nedostatak fer suđenja u okviru razumnog perioda
- prisluškivanje telefona
- progonstvo i izručenje
- diskriminacija nad homoseksualcima
- sloboda štampe
- prava roditelja u pogledu starateljstva nad djetetom
- ometanje prava vlasništva
- poništenje, raspuštanje političkih partija
- ograničavanje prava na rad (Džoni Bosman)

Komesar za ljudska prava

Nova pozicija Komesara za ljudska prava je ustanovljena je 1999. godine

Komesar je odgovoran za unaprijeđenje obrazovanja, svjesnosti i poštovanja ljudskih prava u zemljama članicama i za osiguranje potpunog i efikasnog poštovanja tekstova Savjeta Evrope kao što su konvencije i preporuke.

preuzeto i adaptirano iz:

- ♦ Đuliman, Enver i Karlsen, Gunnar M.; "Uvod u ljudska prava", Helsinški komitet za ljudska prava Norveške i Helsinški komitet za ljudska prava BiH 2003.

EU (Evropska Unija)

U evropskom okviru (i šire) Evropska unija igra ključnu ulogu u razvoju pravne sigurnosti, demokratije i poštovanja ljudskih prava. Pred zemlje koje žele da uđu u Evropsku uniju postavljaju se strogi zahtjevi. Oni obuhvataju sve - od ekonomske politike, borbe protiv korupcije, zakonodavstva i pravnog sistema, pa do politike manjina i bezbjedonosne politike. Kako je želja istočno i srednjoevropskih zemalja da uđu u EU vrlo jaka, vlasti u tim zemljama veoma se trude da ispune ove zahtjeve.

Organizacija za bezbjednost i saradnju u Evropi – OEBS (OSCE)

Pored toga što radi na razvoju demokratije i ljudskih preva, OSCE je takođe forum za ekonomsku i bezbjedonosno - političku saradnju. Osnove za djelatnost OSCE je Helsinška izjava, koja je usvojena 1975. godine. Sekretarijat organizacije nalazi se u Beču, ali se pojedine kancelarije nalaze u Hagu, Pragu i Varšavi.

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

članova ljudske familije, i predstavlja prvi obuhvatan sporazum među državama za određena prava i slobode svih ljudi.

1949

Ženevska Konvencija obezbjeđuje standarde za humaniji tretman ratnih zarobljenika, ranjenika i civila.

1950

U Savjetu Evrope usvojena Evropska Konvencija o Ljudskim Pravima.

1953

Formirane su Evropska Komisija za Ljudska Prava i Sud za Ljudska Prava; U UN usvojena Konvencija o Političkim Pravima žena.

1961

Evropska Socijalna Povelja određuje ekonomska i socijalna prava za Države članice Savjeta Evrope.

1964

Martin Luter King, Jr dobija Nobelovu

Nagradu za Mir.

1965

Međunarodna Konvencija za eliminaciju svih formi rasne diskriminacije (UN) je prihvaćena.

U US Kongresu usvojena Povelja o biračkom pravu, koja propisuje da se nijednoj osobi ne može uskratiti biračko pravo na osnovu rase ili boje kože. U praksi - Afroamerikancima je priznato pravo glasa.

Evropska konvencija o ljudskim pravima (ECHR)

ECHR

SVAKI POJEDINAC MORA DA IMA OSIGURANU PRIMJENU I UŽIVANJE EVROPSKE KONVENCIJE ZA LJUDSKA PRAVA (NA SUD SE IZLAZI POD USLOVOM DA SU ISTROŠENI SVI NACIONALNI PRAVNI LJEKOVI)

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA U STRAZBURU

UTVRĐIVANJE ČINJENICA. POKUŠAJ POSTIZANJE MIRNOG RJEŠENJA
NA OSNOVU POŠTOVANJA LJUDSKIH PRAVA:
ČLANOVI 38 I 39

VIJEĆE
(7 SUDIJA)

VELIKO VIJEĆE
(17 SUDIJA)

INTERNACIONALNI ZAKONI

PRESUDA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

KOMITET MINISTARA SAVJETA EVROPE
NADZIRE IZVRŠAVANJE PRESUDA SUDA:

DRŽAVE ČLANICE SU ODGOVORNE ZA IZVRŠENJE PRESUDA SUDA

ORGANIZACIJA UJEDINJENIH NACIJA

Sistem zaštite ljudskih prava podrazumijeva obrazovanje pojedinaca, postojanje institucija i zakone koji su važeći u jednoj državi. Pravni princip po kojem se regulišu prava u međunarodnim odnosima podrazumijeva supremaciju, odnosno prevlast međunarodnog prava nad unutrašnjim uređenjem bio koje države. To znači da standardi - međunarodni ugovori u formi pakta, konvencije, povelje, protokola, sporazuma i sl. koje prihvata jedna država imaju veću snagu od zakona te države, tj. pravno su obavezujući za države ugovornice.

Države mogu da se obavežu ugovorom na dva načina:

potpisivanjem i ratifikacijom ili pristupanjem, čime država postaje strana ugovornica. Mnogi standardi o ljudskim pravima nijesu obuhvaćeni ugovorima, a nazivaju se deklaracije, principi, pravila itd. Iako formalno nemaju snagu ugovora, imaju moć da privole vlast da poštuje ljudska prava jer su ih prihvatili politički organi.

Najvažnije dokumenti koji regulišu ljudska prava na širem nivou od zakona jedne države izdvajamo u ovom odjeljku.

Univerzalna (opšta) deklaracija o ljudskim pravima Organizacije ujedinjenih nacija

Svaka država članica Ujedinjenih nacija potpisuje i ratifikuje univerzalnu deklaraciju. Ova Deklaracija je, kao i OUN, nastala iz želje svih naroda "da se ne ponovi" Drugi svjetski rat i "da se ne ponovi" ono što su ljudi doživjeli u tom ratu.

Univerzalna deklaracija je usvojena na Generalnoj skupštini OUN održanoj u San Francisku 10. decembra 1945. godine. Ona nije obavezujuća, tj. u sebi nema mehanizme za sprovođenje i sankcionisanje kršenja prava, ali je ona sa svojim principima ugrađena u ustave i zakone svih zemalja članica OUN. Ovaj važan dokument prenešen je integralno.

DRUGI DOKUMENTI OUN

- Konvencija o političkim pravima žena 1957
- Međunarodni Pakt o građanskim i političkim pravima ICCPR 1966
- Međunarodni Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima 1966.
- Konvencije o ukidanju rasne diskriminacije 1965
- Kodeks ponašanja službenika za sprovođenje zakona
- Konvencija protiv torture 1984
- Konvencija protiv mučenja i drugih surovih, nehumanih ili ponižavajućih tretmana i kažnjavanja 1987
- Konvencija o pravima djeteta 1989
- Deklaracija o eliminaciji nasilja prema ženama 1993

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

1966

Međunarodni sporazum o civilnim i političkim pravima kao i Međunarodni sporazum za socijalna i kulturna prava (UN) su prihvaćeni. Zajedno ovi dokumenti dalje razvijaju prava i formiraju Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima.

1973

Usvojena Međunarodna Konvencija o zabrani i osudi zločina Aparthejda.

1975

Završni Akt Helsinške konferencije o bezbjedenosti i saradnji u Evropi (KEBS) potvrđuje Međunarodni Sporazum o civilnim i političkim pravima i Međunarodni Sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima. Konferencija je uspostavila trajni forum za Istočno - Zapadnu komunikaciju o ljudskim pravima i humanitarnim pitanjima. Ovaj okvir za međunarodnu saradnju inspirisao je na

stvaranje mnogih NVO i građanskih grupa koje će pomoći nadgledanje ljudskih prava i zahtijevati usaglašavanje sa standardima UN i Država članica.

Usvojena je (UN) Deklaracija o Pravima Invalida.

1984

Usvojena je (UN) Konvencija protiv mučenja i ostalih okrutnih, nehumanih i degradirajućih postupaka ili kažnjavanja.

UNIVERZALNA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

UVOD

Pošto je priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice temelj slobode, pravde i mira u svijetu;

Pošto je nepoštovanje i preziranje ljudskih prava vodilo varvarskim postupcima, koji su grubo vrijeđali savjest čovječanstva, i pošto je stvaranje svijeta u kojem će ljudska bića uživati slobodu govora i vjerovanja i biti slobodna od straha i nestašice proglašeno kao najviša težnja svakog čovjeka;

Pošto je bitno da ljudska prava budu zaštićena vladavinom prava kako čovjek ne bi bio primoran da kao posljednjem sredstvu pribjegne pobuni protiv tiranije i ugnjetavanja;

Pošto je bitno da se podstiče razvoj prijateljskih odnosa među narodima;

Pošto su narodi Ujedinjenih nacija ponovo potvrdili u Povelji svoju vjeru u osnovna ljudska prava, u dostojanstvo i vrijednost ljudskog bića i u ravnopravnost muškaraca i žena i pošto su odlučili da unaprijeđuju društveni progres i bolji životni standard u široj slobodi;

Pošto su se države članice obavezale da, u saradnji sa Ujedinjenim nacijama obezbjede opšte poštovanje i primjenu čovjekovih prava i osnovnih sloboda;

Pošto je opšte shvatanje ovih prava i sloboda od najveće važnosti za puno ostvarenje ove obaveze;

Generalna Skupština proglašava ovu Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima kao zajednički standard koji treba da postignu svi narodi i sve nacije da bi svaki pojedinac i svaki organ društva, imajući ovu Deklaraciju stalno na umu, tako da učenjem i vaspitavanjem doprinese poštovanju ovih prava i sloboda i da bi se postupnim unutrašnjim i međunarodnim

mjerama obezbjedilo njihovo opšte i stvarno priznanje i poštovanje kako među narodima samih država članica, tako i među narodima onih teritorija koje su pod njihovom upravom.

Član 1.

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i sviješću i treba jedni prema drugima da postupaju u duhu bratstva.

Član 2.

Svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj Deklaraciji bez ikakvih razlika u pogledu rase, boje, pola, jezika, vjeroispovjesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porijekla, imovine, rođenja ili drugih okolnosti. Dalje, neće se praviti nikakva razlika na osnovu političkog, pravnog ili međunarodnog statusa zemlje ili teritorije kojoj neko lice pripada, bilo da je ona nezavisna, pod starateljstvom, nesamoupravna, ili da joj je suverenost na ma koji drugi način ograničena.

Član 3.

Svako ima pravo na život, slobodu i bezbjednost ličnosti.

Član 4.

Niko se ne smije držati u ropstvu ili podčinjenosti: ropstvo i trgovina robljem zabranjeni su u svim oblicima.

Član 5.

Niko se ne smije podvrgnuti mučenju ili svirepom, nečovječnom ili ponižavajućem postupku ili kazni.

Član 6.

Svako ima pravo da svuda bude priznat kao pravni subjekt.

Član 7.

Svi su pred zakonom jednaki i imaju pravo bez ikakve razlike na podjednaku zaštitu zakona. Svi

imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši Deklaracija i protiv svakog podsticanja na ovakvu diskriminaciju.

Član 8.

Svako ima pravo da ga nadležni nacionalni sudovi efikasno štite od djela kršenja osnovnih prava koja su mu priznata ustavom ili zakonom.

Član 9.

Niko ne smije biti proizvoljno uhapšen, pritvoren, niti protjeran.

Član 10.

Svako ima potpuno jednako pravo na pravično javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom koji će odlučiti o njegovim pravima i obavezama, i o osnovanosti svake krivične optužbe protiv njega.

Član 11.

1.) Svako ko je optužen za krivično djelo ima pravo da se smatra nevinim dok se na osnovu zakona krivica ne dokaže na javnom pretresu na kojem su mu obezbjeđena sva jemstva potrebna za njegovu odbranu.
2.) Niko se ne smije osuditi za djela ili propuštanja koja nijesu predstavljala krivično djelo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu u vrijeme kada su izvršena. Isto tako ne smije se izricati teža kazna od one koja se mogla primijeniti u vrijeme kada je krivišno djelo izvršeno.

Član 12.

Niko se nesmije izložiti proizvoljnom mješanju u privatni život, porodicu, stan ili prepisku, niti napadati na čast i ugled. Svako ima pravo na zaštitu zakona protiv ovakvog mješanja ili napada.

Član 13.

1.) Svako ima pravo na slobodu kretanja i izbora stanovanja u granicama pojedine držve
2.) Svako ima pravo da napusti svaku zemlju, uključujući svoju vlastitu, i da se vrati u svoju zemlju.

Član 14.

- 1.) Svako ima pravo da traži i uživa u drugim zemljama azil od proganjanja .
- 2.) Na ovo se pravo niko ne može pozvati u slučaju gonjenja koje je zasnovano na krivičnom djelu nepolitičke prirode ili postupku protivnom ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Član 15.

- 1.) Svako ima pravo na državljanstvo.
- 2.) Niko ne smije samovoljno biti lišen svog državljanstva niti prava da promjeni državljanstvo.

Član 16.

- 1) Punoljetni muškarci i žene, bez ikakvih ograničenja u pogledu rase državljanstva ili vjeroispovjesti, imaju pravo da sklope brak i da osnuju porodicu . Oni su ravnopravni prilikom sklapanja braka, za vrijeme njegovog trajanja i prilikom njegovog razvoda.
- 2.) Brak se može sklopiti samo uz slobodan i potpun pristanak lica koja stupaju u brak.
- 3.) Porodica je prirodna i osnovna ćelija društva i ima pravo na zaštitu države i društva.

Član 17.

- 1.) Svako ima pravo da posjeduje imovinu, sam i u zajednici s drugima.
- 2.) Niko ne smije biti samovoljno lišen svoje imovine.

Član 18.

Svako ima pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti; ovo pravo uključuje slobodu promjene vjeroispovjesti ili ubjednja i slobodu da čovjek sam ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, manifestuje svoju vjeru ili ubjednje putem nastave, ispovjedanja vjere i obavljanjem obreda.

Član 19.

Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, što obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi obavještenja i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice.

Član 20.

- 1.) Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja.
- 2.) Niko se ne može primorati da pripada nekom udruženju.

Član 21.

- 1.) Svako ima pravo da učestvuje u upravljanju javnim poslovima svoje zemlje, neposredno ili preko slobodno izabраних predstavnika.
- 2.) Svako ima pravo da na ravnopravnoj osnovi stupa u javnu službu u svojoj zemlji.
- 3.) Volja naroda je osnova državne vlasti: ova volja treba da se izražava na povremenim i slobodnim izborima, koji će se sprovoditi opštim i jednakim pravom glasa, tajnim glasanjem ili odgovarajućim postupkom kojim se obezbjeđuje sloboda glasanja.

Član 22.

Svako, kao član društva, ima pravo na socijalno osiguranje i pravo da ostvaruje privredna, društvena i kulturna prava neophodna za svoje dostojanstvo i za slobodan razvoj svoje ličnosti, uz pomoć države i putem međunarodne saradnje, a u skladu s organizacijom i sredstvima svake države .

Član 23.

- 1.) Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada i na zaštitu od nezaposlenosti.
- 2.) Svako, bez ikakve razlike, ima pravo na jednaku platu za jednaki rad.
- 3.) Svako ko radi ima pravo na pravednu i zadovoljavajuću naknadu koja njemu i njegovoj porodici obezbjeđuje egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja će, ako bude potrebno, biti upotpunjena drugim sredstvima socijalne zaštite.
- 4.) Svako ima pravo da obrazuje i da stupi u sindikate radi zaštite svojih interesa.

Član 24.

Svako ima pravo na odmor i razonodu, uključujući razumno ograničenje radnog vremena i povremeno plaćeni odmor.

Član 25.

- 1.) Svako ima pravo na standard života koji obezbjeđuje zdravlje i blagostanje, njegovo i njegove porodice, uključujući hranu, odjeću, stan i ljekarsku negu i potrebne socijalne službe, kao i pravo na osiguranje u slučaju nezaposlenosti, bolesti, onesposobljenja, udovišta, starosti ili drugih slučajeva gubljenja sredstava za izdržavanje usled okolnosti nezavisnih od njegove volje.
- 2.) Majke i djeca imaju pravo na naročito staranje i pomoć. Sva djeca, rođena u braku ili

van njega, uživaju jednaku socijalnu zaštitu .

Član 26.

- 1.) Svako ima pravo na školovanje . školovanje treba da bude besplatno bar u osnovnim i nižim školama. Osnovna nastava je obavezna. Tehnička i stručna nastava treba da bude svima podjednako pristupačna na osnovu njihove sposobnosti .
- 2) školovanje treba da bude usmjereno ka punom razvitku ljudske ličnosti i učvršćivanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono treba da pomaže razumijevanje, trpeljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim i vjerskim grupacijama, kao i djelatnost Ujedinjenih nacija za održanje mira.
- 3) Roditelji imaju prvenstveno pravo da biraju vrstu školovanja za svoju djecu.

Član 27.

Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umjetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u dobrobiti koji otuda proističu . Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu od svakog naučnog, književnog ili umjetničkog djela čiji je on tvorac .

Član 28.

Svako ima pravo na društveni i međunarodni poredak u kojem prava i slobode objavljeni u ovoj deklaraciji mogu biti potpuno ostvareni .

Član 29.

- 1) Svako ima obaveze prema zajednici koja jedino omogućava slobodno i puno razvijanje njegove ličnosti.
- 2) U vršenju svojih prava i sloboda svako se može podvrgnuti samo onim ograničenjima koja su predviđena zakonom u cilju obezbjeđenja nužnog priznanja i poštovanja prava i sloboda drugih i opšteg blagostanja i u cilju zadovoljenja pravičnih zahtjeva morala, javnog poretka i opšteg blagostanja u demokratskom društvu . Ova prava i slobode ni u kom slučaju ne mogu se ostvariti protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija .

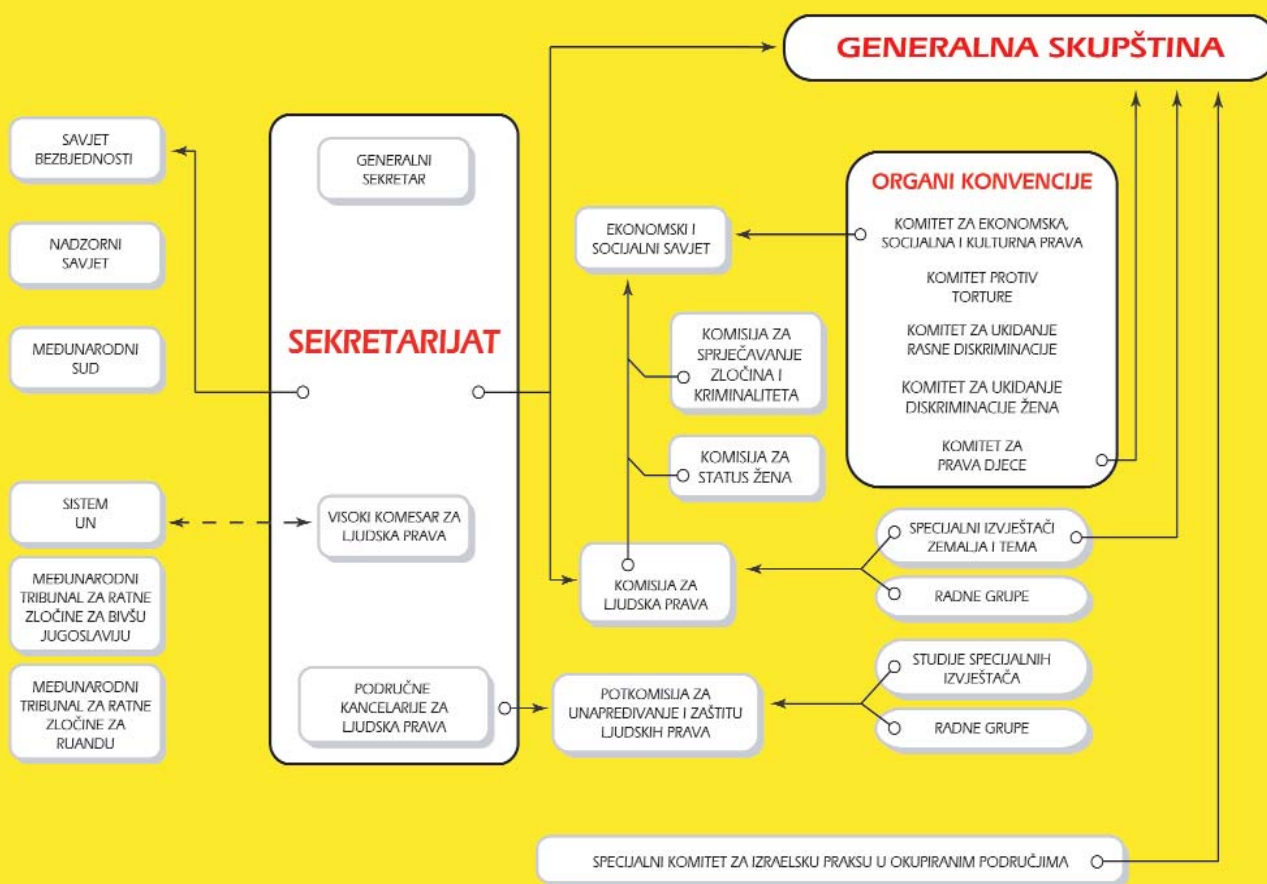
Član 30.

Nijedna odredba ove Deklaracije ne može se tumačiti kao pravo za ma koju državu, grupu ili lice da obavlja bilo koju djelatnost ili da vrši bilo kakvu radnju usmjerenu na rušenje prava i sloboda koji su u njoj sadržani.

ORGANIZACIONA STRUKTURA UN-a

SAVJET EVROPE

Savjet Evrope je međunarodna politička organizacija, osnovana 1949. godine od strane vlada 15 zemalja osnivača. Zadatak Savjeta Evrope je da obezbijedi i garantuje demokratiju, ljudska prava i pravdu za Evropljane ma gdje da se nalaze. Rad Savjeta je zasnovan na saradnji i dijalogu četiri formalna tijela od kojih je sačinjen: Komitet Ministara, Parlamentarna Skupština, Kongres lokalnih i regionalnih vlasti Evrope i Evropski sud za ljudska prava.

Slijedeći inicijativu Univerzalne Deklaracije, Savjet Evrope je 1950. usvojio

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (ECHR)

... koja predstavlja prvi međunarodni sporazum o ljudskim pravima sa konkretnim mehanizmima zaštite. Prema ovom dokumentu, pravo i slobodu svakog pojedinca garantuju relevantne države - "zemlje potpisnice". Ovim su parlamenti i sudski organi dobili dokument za ljudska prava na koji se mogu pozvati. Ukratko, ECHR i njeni protokoli garantuju:

Pravo na:

- život, slobodu i sigurnost jedne osobe

- pošten sudski proces u civilnim i krivičnim slučajevima
- glasanje i mogućnost kandidature na izborima
- slobodu mišljenja, svijesti i religije
- slobodu izražavanja (uključujući slobodu medija)
- slobodu okupljanja i udruživanja

Zabranu:

- mučenja i neljudskog ili degradirajućeg ponašanja ili kazne
- smrtne kazne
- ropstva i prisilnog rada
- diskriminacije u uživanju prava i sloboda koje garantuje Konvencija
- protjerivanja stanovništva ili nedozvoljavanja ulaska u jednu zemlju
- kolektivnog protjerivanja stranih državljana

U nastavku su dati izvodi iz Konvencije.

Sažetak preambule:

Vlade članice Savjeta Evrope rade na stvaranju mira i većeg jedinstva zasnovanog na ljudskim pravima i osnovnim slobodama.

Odlučili su da pomoću ove Konvencije preduzmu prve korake da primijene mnoga od prava sadržanih u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima.

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

1989

Pad Belinskog zida.
Generalna Skupština UN usvojila Konvenciju o pravima djeteta.

1990

Madiba - Nelson Mandela 2. februara oslobođen iz zatvora nakon 25 godina - kraj Apartheida u Južnoj Africi.

1991

Prvi višestranački izbori u Crnoj Gori.

1992

Rezolucija Savjeta Bezbjednosti osuđuje "etnička čišćenja" u Bosni i Hercegovini (UN) i zahtjeva da svi zatvorski kampovi u Bosni i Hercegovini budu zatvoreni (UN).

1993

Generalna Skupština Ujedinjenih nacija formira službu Visokog komesara za Ljudska Prava.

Osnovani Međunarodni krivični tribunali

za bivšu Jugoslaviju i Ruandu.

1994 - 2005

UN decenija obrazovanja o Ljudskim Pravima objavljena 23. Decembra.

1995

Pekinška deklaracija Svjetske Konferencije o ženama objavljuje "Prava žena su ljudska prava". Platforma za akciju stvorena na konferenciji sadrži desetine primjedbi na ljudska prava koje se odnose na žene.

Pojednostavljena verzija odabranih članova iz Evropske konvencije o ljudskim pravima i njenim protokolima:

Član 1 - Obaveza poštovanja ljudskih prava

Država mora svakoj osobi obezbijediti prava navedena u ovoj Konvenciji

Član 2 - Pravo na život

Vi imate pravo na život

Član 3 - Zabrana mučenja

Niko nema pravo da vas povrijedi ili muči. Čak i osoba koja je lišena slobode mora biti poštovana

Član 4 - Zabrana ropstva i prinudnog rada

Zabranjeno je ponašati se prema drugoj osobi kao prema robu ili joj nametati prinudni rad

Član 5 - Pravo na slobodu i sigurnost

Vi imate pravo na slobodu.

Ako ste lišeni slobode imate pravo da znate iz kojeg razloga

Ako ste lišeni slobode imate pravo na suđenje ili da budete pušteni iz pritvora sve do održavanja sudskog procesa.

Član 6 - Pravo na fer sudski proces

Vi imate pravo na pošteno suđenje pred nepristrasnim i nezavisnim sudijom. Ako ste optuženi da ste počinili zločin, nedužni ste dok se ne dokaže obratno. Imate pravo na advokata kojeg plaća država u slučaju da vi nemate novca.

Član 7 - Nezakonito kažnjavanje

Ne smijete biti smatrani krivim za zločin ako u vrijeme

počinjenog akta nije postojao zakon protiv toga.

Član 8 - Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života

Imate pravo na svoju privatnost i porodični život, vaš dom i kontakte sa drugim ljudima

Član 9 - Sloboda mišljenja, svijesti i religije

Imate pravo na slobodu mišljenja, svijesti i religije. Imate pravo da praktikujete svoju religiju u svom domu i u javnosti kao i pravo na promjenu religije ako to želite.

Član 10 - Sloboda izražavanja

Imate pravo da odgovorno kažete i napišete šta mislite kao i da date i primite informacije od drugih ljudi. Ovo uključuje i slobodu štampe.

Član 11 - Sloboda okupljanja i udruživanja

Imate pravo da učestvujete u mirovnim i drugim skupovima i osnivanju ili pridruživanju udruženjima - uključujući političke partije, nevladine organizacije, sindikate itd.

Član 12 - Pravo na vjenčanje

Imate pravo da se vjenčate i da zasnujete porodicu

Član 13 - Pravo na efikasne mjere

Ako su vaša prava povrijeđena, možete se zvanično žaliti sudu ili drugim javnim organima.

Član 14 - Zabrana diskriminacije

Vi imate ova prava bez obzira na vašu boju kože, spol, jezik, političko ili vjersko opredjeljenje ili porijeklo.

Članovi 19 - 51

U narednim članovima se može naći pojašnjenje načina

I S T O R I J A T L J U D S K I H P R A V A

1998

Rimskim sporazumom osnovan stalni Međunarodni krivični sud.

1999

Uspostavljena funkcija Komesara za ljud-

ska prava Savjeta Evrope

2003

Komiteta ministara Savjeta Evrope usvojio Deklaraciju o slobodi komuniciranja Internetom.

2004

U Rimu, 29. oktobra Potpisan Ustav Evropske Unije.

2005

Evropska godina Građanskog obrazovanja.

preuzeto i adaptirano iz:

♦ Human Rights Timeline, "Ongoing Struggle for Human Rights", www.udhr50.org/history/timeline.1

rada Evropskog suda za ljudska prava

Član 34 - Pojedinačne prijave

Ako su vaša prava određena ovom Konvencijom povrijeđena u jednoj od zemalja članica, prvo biste trebali uložiti žalbu svim kompetentnim državnim vlastima. Ako ne budete uspjeli na tom nivou, možete uložiti žalbu direktno Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu.

Član 52 - Istraga Generalnog sekretara

Vlada je dužna objasniti kako državni zakon štiti prava određena ovom Konvencijom ako to zahtijeva Generalni sekretar Savjeta Evrope.

Član 1 Protokola broj 1 - Zaštita imovine

Vi imate pravo na posjedovanje i upotrebu svoje imovine.

Član 3 Protokola broj 1 - Pravo na slobodne izbore

Imate pravo da tajnim glasanjem izaberete vladu u vašoj zemlji.

Član 2 Protokola broj 4 - Sloboda kretanja

Ako boravite zakonito u zemlji, imate pravo da idete gdje god želite kao i da živite gdje god to želite.

Član 1 Protokola broj 6 - Zabrana smrtne kazne

Ne možete biti osuđeni na smrt niti vas država smije lišiti života.

Dogradnja građanskih i političkih prava

Nakon usvajanja ECHR, Savjet Evrope je nastavio sa novim dokumentima koji detaljnije regulišu pitanja pojedinih prava ili grupacija u društvu. Izdvojeni su najvažniji.

Evropska socijalna povelja

Evropska socijalna povelja (1961), njen Dodatni protokol (1988) i Revidirana povelja (1996) garantuju niz osnovnih društvenih prava.

Ova prava uključuju pravo na zaposlenje bez diskriminacije, zabranu prisilnog rada, prava sindikata, pravo na

kolektivnu pogodbu, pravo žena i muškaraca na jednaku platu u jednakom iznosu, pravo na socijalnu zaštitu i pravo na obrazovanje. Nova prava uključuju, posebno zaštitu od siromaštva i društvenog isključivanja, pravo na dostojan smještaj i zaštitu u slučaju prestanka zaposlenja.

Evropska konvencija o sprječavanju mučenja

Malo se zna o tome šta se dešava iza vrata zatvora, policijskih stanica, ustanova za mentalno oboljele i sličnim institucijama. Iz ovog razloga je 1987. godine usvojena Evropska konvencija za sprječavanje mučenja, neljudskog ili degradirajućeg ponašanja ili kažnjavanja.

Okvirna Konvencija za zaštitu nacionalnih manjina

Ovo je prvi pravno obavezujući multilateralni instrument za zaštitu nacionalnih manjina. Implementiran je putem državnih zakona i politika. Konvencija određuje principe koje države koje su ratifikovale Konvenciju moraju poštovati. Ovi principi uključuju jednakost pred zakonom, preduzimanje mjera za očuvanje i razvoj kultura i zaštitu identiteta, religija, manjinskih jezika i tradicija, obezbijeden pristup medijima i uspostavu slobodnog i mirnog kontakta preko granica sa ljudima koji su legalni stanovnici drugih država.

Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije ECRI

ECRI je uspostavljena 1993. godine da bi intenzivirala borbu protiv svih oblika rasizma, ksenofobije, anti-semitizma i netolerancije na evropskom nivou.

Komisija procjenjuje efikasnost svih postojećih državnih i međunarodnih mjera koje se preduzimaju protiv rasizma i podstiče akciju na lokalnom, državnom i evropskom nivou u zakonodavstvu i politici.

KAKO DO PRAVA U CRNOJ GORI

Imajući u vidu Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, koju je Generalna skupština OUN-a proglasila 10. decembra 1948. godine, u Rimu 04. novembra 1950. godine, Savjet Evrope je usvojio Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i njome predvidio osnivanje Evropskog suda za ljudska prava, koji se nalazi u Strazburu.

Evropski sud za ljudska prava postoji kao stalni sud i direktno je dostupan svim licima kojima je od strane država ugovornica povrijeđeno neko pravo, zajamčeno Evropskom konvencijom o ljudskim pravima.

Kontrolu sprovođenja presuda Evropskog suda za ljudska prava vrši Komitet ministara Savjeta Evrope, kroz četvoromjesečne monitoring izvještaje.

Do sada, ni jedna država nije odbila da izvrši presudu Evropskog suda za ljudska prava ili odluku komiteta ministara.

Srbija i Crna Gora ratifikovale su Evropsku konvenciju o ljudskim pravima u decembru 2003. godine. Instrumenti ratifikacije položeni su početkom marta 2004. godine, čime Evropska konvencija o ljudskim pravima postaje dio domaćeg zakonodavstva. Crna Gora čeka kao nezavisna država na učlanjenje u Savjet Evrope.

DILEME – PITANJA ZA DISKUSIJU

Razmislite o vašem stavu povodom sljedećih tvrdnji. Zašto tako mislite? Prodiskutujte sa drugima.

- ♦ Ljudska prava su ideali. Nijesu praktično moguća i ostvariva u realnosti.
- ♦ Ljudska prava se mijenjaju i razvijaju. Ona ne mogu biti trajna.
- ♦ Univerzalna deklaracija i Evopska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i drugi međunarodni dokumenti nam ne trebaju jer njihove odredbe su već sadržane u našem ustavu i zakonima.
- ♦ Muškarci imaju više prava nego žene.
- ♦ Ljudska prava su luksuz koji sebi mogu priuštiti samo bogate zemlje.
- ♦ Ja ne moram štiti ni svoja ni tuđa prava. To je posao države.
- ♦ Ne bi trebali štiti ljudska prava narkomana i oboljelih od AIDS-a jer oni krše zakon, odnosno sami su to tražili.

POTRAGA ZA SAVRŠENIM GRAĐANINOM

Koje od navedenih aktivnosti jedan građanin treba da obavlja (da li vi to radite?):

1	informišete se i čitate o važnim pitanjima i liderima	
2	edukujete druge o važnim pitanjima i liderima	
3	vodite debate o njima	
4	podržavate određene slučajeve ili protestujete protiv akcija državnih organa	
5	učestvovali ste u osnivanju ili se priključili nekoj političkoj partiji, nevladinoj organizaciji, grass roots ili nekoj drugoj organizaciji ili inicijativi	
6	posjećujete političke ili skupove u vašoj mjesnoj zajednici	
7	lider ste u političkoj partiji, sindikatu ili nekom udruženju građana	
8	glasate na izborima	
9	kandidujete se na izborima	
10	plaćate porez	
11	koristite legalne puteve da provjerite valjanost odluka javnih službenika kao što su sastanci sa zvaničnicima, pokretanje sudskih parnica i sl.	
12	lobirate javne službenike	
13	protestujete kroz demonstracije, bojkote, štrajkove, itd.	
14	poštujete prava drugih	
15	produktivan ste i koristan član društva	

MJERENJE TEMPERATURE LJUDSKIH PRAVA KOD NAS

Pročitajte tvrdnje i ocijenite koliko tačno one opisuju stanje u vašoj školi:

1-nikad, 2-rijetko, 3-često, 4-da,redovno **OCJENA**

1	U mojoj organizaciji, firmi, školi, fakultetu... su svi ljudi sigurni i bezbjedni.	
2	Članovi moje organizacije, firme, škole, fakultete... nijesu diskriminirani zbog svoga načina života, kao što su jezik, vjeroispovijest, način oblačenja, političko mišljenje, imovno stanje i sl.	
3	U mojoj organizaciji, firmi, školi, fakultetu... svi imaju jednak pristup sredstvima, resursima i aktivnostima.	
4	Članovi moje organizacije, firme, škole, fakulteta... se suprotstavljaju diskriminatornim i ponižavajućim aktivnostima, materijalima i izjavama upućenim kolegama.	
5	Sve konflikte koji se pojave rješavamo na nenasilan način kroz saradnju.	
6	Po pitanjima vezanim za disciplinu (kazne, isključenja, otkazi, suspenzije, ...) svima se garantuje pošten, nepristrasan tretman u određivanju krivice ili kazne.	
7	Osoba za koju se sumnja da je učinila nešto loše, smatra se nevinom dok se ne utvrdi drugačije.	
8	Moj lično prostor i imovina se poštuju.	
9	U mojoj organizaciji, firmi, školi, fakultetu... su dobrodošli pojedinci/pojedinke različitog porijekla i kultura.	
10	Članovi moje organizacije, firme, škole, fakulteta... imaju mogućnost da učestvuju u procesu demokratskog odlučivanja o politici i načinu rada i pravilima.	
11	Ja preuzimam odgovornost da se obezbijedi da drugi pojedinci ne vrše diskriminaciju i da se ponašaju tako da promovišu sigurnost i dobrobit u mojoj organizaciji, firmi, školi, fakultetu...	
UKUPNO		

preuzeto i adaptirano od:

♦ D. Shiman & K. Rudelius-Palmer, Ekonomska i socijalna pravda: A Human rights Perspective

Rječnik (pojmovnik)

U ovom odjeljku možete naći jedno viđenje značenja nekih novih ili manje razumljivih riječi na koje možete naići tokom čitanja Vodiča:

Civilno društvo: Organizacije koje funkcioniraju nezavisno od državnog aparata (nevladine, neprofitne, strukovne, religijske, sportske...) sa ciljem poboljšanje stanja u određenoj oblasti

Čarter: pismo slobode, povelja.

Demokratija: društveni sistem u kojem su ljudi slobodni i jednaki, gdje su njihova prava zaštićena zakonom i pravosuđem i gdje mogu birati individue koje će vladati i predstavljati ih.

Dijalog: razgovor sa ciljem da se razumije sagovornik.

Diktatura: Uređenje u kome jedna osoba ili grupacija vlada bez kontrole i upliva ostalih. Suprotno od demokratije - ljudi nijesu ni slobodni, niti jednaki.

Genocid: ubistva i ostale radnje čiji je cilj da se potpuno i djelimično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili religijska grupa.

Građanin: osoba slobodna i svjesna svojih prava i dužnosti, koja preuzima odgovornost i inicijativu za njihovo ostvarenje. Suprotno od "podanik". Ponašanje i djelovanje građanina podrazumijeva raznovrsne aktivnosti koje utiču na poboljšanje života u zajednici, tj. javnom prostoru u kome pojedinci mogu djelovati zajedno.

Jednakost: svim ljudskim bićima, nezavisno od starosti, pola, religije, etničke pripadnosti, boje kože, porijekla itd. pripadaju ista prava.

Konvencija: sporazum ili ugovor, usvojeno obavezujuće pravilo ponašanja svake države - stranke koja ga potpiše

Ksenofobija: biti netrpeljiv prema strancima ili nepoznatim, drugačijim stvarima

Netolerancija: ne prihvatanje da drugi misle ili se ponašaju drugačije

Nevladine organizacije: organizacije koje se formiraju i djeluju autonomnom inicijativom građana radi opšteg dobra, a nezavisno od državnih organa.

Ombudsman: odabrani predstavnik, koji u ime parlamenta treba da osigura da državna administracija ne čini nepravdu pojedincima.

Protokol: legalni tekst naknadno dodat ugovoru - konvenciji

Rasizam: mišljenje da su neke rase superiornije u odnosu na druge i ponašanje shodno tome

Ratifikacija: potvrda Parlamenta država o obavezi prihvatanja potpisa konvencije

Sloboda: Mogućnost odlučivanja i djelovanja koju svaki pojedinac/ka ima, bez nametanja od strane drugih. Granica moje slobode je sloboda drugoga/e.

Tolerancija: trpeljivost prema tuđim shvatanjima sa kojim se ne slažemo.

Tortura: Namjerno nanošenje velikog bola ili patnje, bilo fizičkog ili mentalnog, zastrašivanje ili prinuda radi kažnjavanja, dobijanja informacije ili priznanja, uz podstrek ili saglasnost službenog lica.

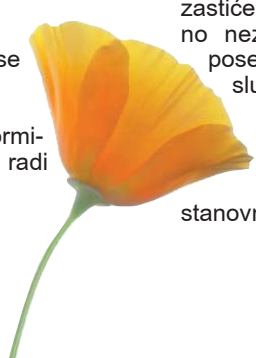
Transparentnost: sprovođenje određenih procesa u društvu uz omogućavanje potpunog uvida javnosti u sva dešavanja unutar tih procesa. Instrument kontrole vlasti.

Tribunal: prvobitna sudska sjedišta na kojima su sjedili tribuni; danas: sudski kolegijum, sud, sudište.

Ultranasionalizam: prekomjerno posvećivanje sopstvenoj državi, bez ikakvog poštovanja prema vrijednostima koje nose sva ljudska bića zajedno

Vladavina prava: situacija u kojoj je pravo građana zaštićeno zakonom i gdje je primjenjivanje zakona osigurano nezavisnim pravosudnim sistemom. Ovaj princip je posebno značajan u odnosu na državne funkcionere i službenke koji često teže da uspostave svoju vladavinu.

Zločin protiv čovječnosti: sistematska ili masovna ubistva, istrijebljenje, deportacija, tortura ili druga neljudska djelovanja počinjena protiv civilnog stanovništva za vrijeme rata.

Internet adrese

I. MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

- ♦ Savjet Evrope: www.coe.int
- ♦ Evropska unija: www.europa.eu.int
- ♦ Službena strana UN-a www.un.org
- ♦ Internet strana visokog komesara za ljudska prava: www.unhcr.ch
- ♦ Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE): www.osce.org
- ♦ Informacioni centar za ljudska prava Savjeta Evrope
www.humanrights.coe.int

- ♦ Stranica sa opštim podacima o ljudskim pravima www.coe.int/T/E/Human_rights
- ♦ Evropski sud za ljudska prava
www.echr.coe.int
- ♦ Evropska komisija za borbu protiv rasizma i netolerancije www.coe.int/ECRI
- ♦ Obrazovanje o ljudskim pravima - programi za mlade www.coe.int/youth
- ♦ Međunarodni krivični tribunal
www.icc-cpi.int

2. MEĐUNARODNE NEVLADINE ORGANIZACIJE

- ♦ Amnesty Internacional (AL):
www.amnesty.org
- ♦ Anty-Slavery International - najstarija organizacija za zaštitu ljudskih prava na svijetu, osnovana 1839.
www.antislavery.org
- ♦ Article 19: Djeluje na zaštitu slobode izražavanja:
www.article19.org
- ♦ Association for the Prevention of Torture (APT):
www.ap.t.ch
- ♦ Coalition for the establishment of an International Criminal Court (CICC) - skup niza organizacija koje djeluju na osnivanju stalnog međunarodnog krivičnog suda:
www.igc.org/icc/
- ♦ Federation International des Ligues des Droits de l'Homme (FIDH) - udruženje od oko 90 organizacija za ljudska prava: www.article19.org

- ♦ Human Rights Watch - Prati situaciju sa ljudskim pravima u Africi, Americi, Aziji, na srednjem istoku i Evropi: www.hrw.org
- ♦ International Helsinki Federation for Human Rights (IHF): www.ihf-hr.org
 - ♦ Lawyers Committee for Human Rights (LCHR): www.humanrights-first.org
 - ♦ Minority Rights group International (MRG):
www.minorityrights.org
 - ♦ Mreža za ljudska prava (Human Rights Web): www.hrweb.org
 - ♦ Africa Human Rights Resource Center:
www.1.umn.edu/humanrts/africa
- ♦ Center for Civic Education
www.civiced.org
- ♦ Human Rights Education - Obrazovanje za ljudska prava www.hrea.org

1. Tejlor, Mark; "Evropska konvencija o ljudskim pravima - početne tačke za nastavnike" Savjet Evrope 2001.
2. Đuliman, Enver i Karlsen, Gunnar M.; "Uvod u ljudska prava", Helsinški komitet za ljudska prava Norveške i Helsinški komitet za ljudska prava BiH 2003.
3. Muk, Stevo; "A-B-C nevladinih organizacija" - drugo izdanje, Centar za razvoj nevladinih organizacija, Podgorica 2002.
4. Grupa autora; "Imaš pravo", Centar za ljudska prava, Beograd 2004.
5. Grupa autora; "Uvod u građansko obrazovanje", Kultur Kontakt Austria, Federalno ministarstvo za spoljne poslove Republike Austrije, Ministarstvo obrazovanja Republike Crne Gore
6. Grupa autora; "Domino - priručnik za borbu protiv rasizma, ksenofobije, anti-semitizma i netolerancije", Direktorat za omladinu Savjeta Evrope, treće izdanje, Strazbur 1999.
7. Bajtal, Esad; "Za i protiv tolerancije", Naši dani, Sarajevo 1997.
8. Human Rights Timeline, "Ongoing Struggle for Human Rights", www.udhr50.org/history/timeline.1
9. "Ljudska prava: upoznaj ih, zahtjevaj, brani ih", OSCE, Misija na kosovu - divizija za ljudska prava, H. R Training Section.
10. Human Rights Information Bulletin, Generalni direktorat za ljudska prava Savjeta Evrope, br. 59, 2003.
11. Rimski Statut Međunarodnog krivičnog suda.
12. Vučinić, Nebojša; "Osnovi ljudskih prava i sloboda", 2001.
13. Pravično suđenje, priručnik, Fond za humanitarno pravo
14. COMPASS - A Manual on Human rights Education with Young People, Savjet Evrope, drugo izdanje, 2003.

Agencija za lokalnu demokratiju u Nikšiću osnovana je 11. maja 2001. godine uz podršku Savjeta Evrope kao lokalna nevladina organizacija.

ALD Nikšić funkcioniše u okviru mreže od 11 Agencija na prostoru bivše SFRJ i uz podršku Asocijacije agencija za lokalnu demokratiju.

Osnivanje Agencije rezultat je mjera predloženih na konferenciji Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Savjeta Evrope, sa ciljem da podstiče razvoj demokratskih procesa na lokalnom nivou, poštovanje ljudskih prava i razvoj demokratije na lokalnom nivou.

Agencija za lokalnu demokratiju za Crnu Goru, mreža agencija i Asocijacija agencija rade na razvoju procesa demokratizacije i socio-ekonomskog razvoja jugoistočne i istočne Evrope zajedno sa partnerima, gradovima, regijama i drugim organizacijama, kroz decentralizovanu saradnju i partnerstvo. Mi smo tim mladih obrazovanih ljudi koji se zalazu za poštovanje ljudskih prava i razvoj demokratije na lokalnom nivou kroz:

- ◆ promovisanje inicijativa za razvoj demokratije na lokalnom nivou
- ◆ podršku i razvoj civilnog društva za učešće svih subjekata zajednice u procesu donošenja odluka na lokalnom nivou

Naša vizija je Crna Gora kao društvo slobodounnih pojedinaca.

Naša misija je da vođeni principima otvorenosti, legalizma, transparentnosti, saradnje i stalnog učenja, podstičemo razvojne procese pojedinaca i društva i utičemo na stvaranje visoko svjesnog, društveno-odgovornog okruženja.

"Asocijacija za kulturu-Aurora" je nevladina organizacija osnovana 2001. godine sa sjedištem u Ulcinju. "Aurora" se bavi promocijom dijaloga, nenasilne komunikacije, građanskog aktivizma i ekološke svijesti. "Aurora"

- ◆ podršku i razvoj institucija kroz razmjenu iskustava i dobre prakse i obuku izabranih predstavnika, zaposlenih u lokalnoj upravi i građana
- ◆ razvoj kapaciteta organa lokalne uprave
- ◆ uspostavljanje i razvoj mreže građana koji podržavaju poštovanje ljudskih i manjinskih prava
- ◆ promovisanje interkulturalnog dijaloga, ljudskih prava i obrazovanja za mir
- ◆ borbu protiv rasizma, netolerancije i ksenofobije uz primjenu nenasilnih rješenja
- ◆ uspostavljanje povjerenja između različitih etničkih grupa na lokalnom i regionalnom nivou
- ◆ promovisanje razvojnih inicijativa uz korišćenje lokalnih resursa
- ◆ promociju dijaloga i medijacije

Naše osnovne ciljne grupe i korisnici naših usluga su: građani, zapošljeni u lokalnoj upravi i izabrani predstavnici. Poseban značaj za nas imaju: mladi, manjine, žene i osobe sa posebnim potrebama.

U svom radu upravljamo se sledećim vrijednostima i principima:

- ◆ kvalitet
- ◆ odgovornost
- ◆ partnerstvo
- ◆ otvorenost
- ◆ istrajnost
- ◆ učenje

Naši ciljevi su izgradnja demokratskog uređenja i razvoj civilnog društva, ostvarenje i poštovanje ljudskih prava i sloboda u crnoj gori i rad na razvoju crnogorskog društva kao zajednice slobodounnih pojedinaca.

je težište svoga djelovanja stavila na rad sa ljudima iz opštine Ulcinj, primarno orijentisana ka obrazovanju političara, medijskih poslenika, mladih, žena albanskog govornog područja.

"Aurora" je izdavač mjesečnika na albanskom jeziku "Kronika".

